

Üks läänelik lugu mu

Neeme Kuninga lavastatud «West Side Story» tõi ko

Miski inimlik pole meile võõras, miski euroopalik ärgu tekitagu meil võõrustust, miski ameerikalik ärgu kohutagu, kui räägime meelelahutusest.

Tehes juttu nädalavahetusel Tallinnas etendunud muusikali «West Side Story» uuest lavastusest, on vältimatu komistada mõistele «meelelahutus», mis omakorda on tänu Uue Mandri vastava tööstusharu suurtele pingutustele ja edusammudele siingi aina enam saamas sünonüümseks ameerikalikuga. Tahtmata lavastaja Neeme Kuningat vähimalgi määral süüdistada Ameerika paljukirjutud massikultuuri pahatahtliku levitamise katses või, mis veelgi hullem ja absurdsem, koostöös Luure Keskagentuuriga, alustan siiski juttu lähtepunktist, mis mulle endale näib antud juhul olulisena.

Tallinn pole New York

«Siin peitub üks trikk, mille peitejutelma pole suuteline nurjama ükski selgitus,» kirjutab raamatu «Broadway Musicals» sissejuhatuses Martin Gottfried, «sest isegi loojad ise ei tea, miks süžee, laulude, tantsude, lavastuse, kujunduse, valguse ja näitlejate kombinatsioon ühes lavastuses ei hinga ning mõnes teises toimib täies elujõus. Muusikali tekitatud elektrilisus, see, kuidas ta toimimise ajal mõjub, on olulisem kõigest muust. Just see elekter on lipsanud peost jäljedajatel väljaspool New Yorki.»

Kõvasti öeldud! Nätski kõik paika ja kogu lugu! Selles valguses ei saa ükski sinne muusikalavastus pretendeerida millelegi enamale kui aseaine või surrogaadi rollile, mida nad kahtlemata ka on, ehkki seda ei pea ilmtingimata pidama häbiasjaks. Ameeriklased rõhuvad uhkusega, et muusikal kui ehtameerikalik nähtus on nende suurim panus maailma teatrikultuuri ning ühtlasi ka tugev kaart kõrgema sordi meelelahutuse bisnessis.

Eelöeldut silmas pidades on lihtne nõustuda oma ettevõtmit (järjekordselt) hullumeelsusena kirjeldava Neeme Kuningaga, kes massimeedia sõnavõttudes ei unusta seljatagust kindlustada ka meeldetuletustega, kui napid on olnud kasutada olevad vahendid ning kui algajad ja noored osatäitjad. Ent kirvega luigejahile minekut võibki ju pidada sõgeduseks.

Pöördudes veel korra Gottfriedi teeside juurde, leiame sealt muudki olulist: «Ebaküpse tehnika baasil pole võimalik luua ühtki meistriteost.» Olles kergemeelselt antud jah-sõnaga kirjutada «West Side Story» värskest lavastusest arvustus enesele pähe tõmmanud eba-meeldiva ja arvatavasti ka põlatud kriitikumaski, ütleksingi siinkohal resoluutselt, et see, mida minu silmad tunnistasid, ei olnud meistriteos. Aga midagi muud oli ta küll, lisan häält tasandades.

Ääremärkus «kunstiline» ei välista kasumit

Massikultuur ei sea endale eesmärgiks meistriteoste loomist. Siin

reprodutseeritakse, valmistatakse hulgaliselt jäljendeid, mis rahuldaksid rohke publiku mitte just ülikõrgeid nõudmisi. Kuldlõike printsiibi osav järgimine ehk teisiti öeldes piiri tajumine emotsionaalse ja intellektuaalse sügavuse ning kergesti seeditava meelelahutuslikkuse vahel, materialiseerub alati konkreetsetes näitajates, lihtsamalt öeldes rahas. Seda need ameeriklased oskavad, oleme harjunud arvama. Isegi muusikalist, mis sisuliselt pretensioonidelt tihti peale küündib taotlema allkirja ja pitsatiga kinnitatud ääremärkust «kunstiline», suudavad nad välja pigistada kasumit.

Võimalik, et sinnapoole on teel ka ülespuhutult «muusikalide muusikaliks» tituleeritud lavatüki sinne versioon, ehkki ma pole just päris kindel, kas massikultuursusest rääkimine end antud juhtumil õigustab, kuna seegi eeldaks piisavat välist lihvi ja illusoorse astet. Mis aga puutub kasumisse, siis pakkus täismaja Linnahalli suures saalis lootusi ning kolmetunnise show lõpus pikalt kestev aplaus andis ilmselt märku ka millestki enamast kui üksnes viisakusest. Juhul, kui see oli «Estonia» teatri juhtkonna salasepitsus publiku võitmise ja kultuurilise isemajandamise käänulisel teel, võinuks toimunud isegi triumfiks pidada. Mõelge ise: esiteks tuuakse lavale tudengid, kelle tegevust võib käsitleda ühe osana nende õppeprotsessist. Teiseks võetakse käsile tükk, mis kuulub juba klassika valda, aga võimaldab ühte liita terve rea näiliselt vastandlike asju: igihalja ja tragiromanti-

□ Kolmetunnise show lõpus pikemalt kestev aplaus andis ilmselt märku millegist enamast kui lihtsalt lugupidamisest.

Ju muusikas

» tõi kolmel öhtul Linnahalli täismaja

mistatakse
mis rahul-
itte just üli-
lõike print-
teisiti öel-
sionaalse ja
e ning ker-
hutuslikku-
erub alati
, lihtsamalt
ameerikla-
junud arva-
mis sisulis-
tihtipeale
a ja pitsati-
ust «kunsti-
ja pigistada

pole on teel
kalide muu-
vatüki siin-
pole just pä-
ltsuursusest
juhtumil
ldaks piisa-
orsuse astet.
misse, siis
helli suures
lmetunnise
y aplaus an-
llestki ena-
sest. Juhul,
tri juhtkon-
võitmise ja
amise kää-
nunud isegi
ge ise: esi-
ngid, kelle
ühe osana
t. Teiseks
nis kuulub
võimaldab
lt vastand-
giromanti-

□ Kas nõustuda Neeme Kuningaga, kes kirjeldab oma ettevõtmist järjekordse hullumeelsusena?

lise Romeo–Julia loo hingekratsi-
vuse ning tänavalöömingute adre-
naliinilehalise erutuse; põlvkonda-
devahelise konflikti ja vanema ge-
neratsiooni konfliktitu muusika,
milles omakorda sisaldub tohutu
nostalgiaipotentsiaal; sotsiaalse te-
maatika rahvussuhete kujul ning
sentimentaalse ühiskonnakauge
lüürilisuse. Võibolla enam–vähem
kindel, et midagi leiavad sellest
kõik, olgu nad noored või vanad,
pedagoogid või punkarid, ärimehed
või boheemid. Sellise algmaterjali
puhul on põhiprobleemid lihtsad ja
selged: kui kompaktsena suudetak-
se edastada tervik, millisele kaugu-
sele ideaalist jääb teostus?

See polnud
professionaalsel
tasemel meelega

Juba eespool sai öeldud, et nähtu
polnud meistriteos, vähemalt mitte
sellel tasemel, mida eeldaks muusi-
kali žanri traditsiooniline suurejoo-
nelisus ja väline sära. Oli üliõpilas-
te kursuseetendus, kus enamik osa-
tätijatest mängis peaaegu oma
eakaaslast. Aga just selles avaldus
tüki võlu: iseenesestmõistetavuses,
millega mööda lava ringi tormati ja
parooli loobiti, intensiivsuses, mil-
lega tegevuses pulbitses elu. Siit ka
see tasakaalustav teos, mis mahar-

jate vokaaltehnoloogilist ebakindlust, he-
livõimenduse puudujääke, pisivää-
ratusi jms.

Kui Neeme Kuningas, Helgi
Sallo, Mait Agu, Ulle Ulla ja teised
selle loo lavalettoomisega seotud
inimesed tõesti suutsid mingisugu-
sel moel noortesse lisada enese-
kindlust ja entusiasmi, mida õhkus
ka laval, siis on see kahtlemata saa-
vutus, mille viljad valmivad alles
järgnevatel aastatel.

Sest olgem siiski realistid —
ehkki too «West Side Story» oma
praegusel kujul on üpris kena, ja
võimalik, et mitte just üleliia nõud-
likule vaatajale ka mitmendal vaa-
tamiskorral nauditav tükk, pole see
siiski veel professionaalsel tasemel
meelega, vaid midagi lihtsa-
koelisemat. Väljenduseks tagasi-
hoidlikult, et piiratud võimaluste
piires oli tulemus päris hea, ega
tõmbaks siia lõpetuseks alla joont
ega asetaks kategoorilist punkti.
Huvitav oleks teada, kas siit on
nüüd võimalik ka edasi minna,
teostada mõni järgmine projekt sel-
lisel tasemel, et see ei jääks ühepäe-
valiblikaks, vaid suudaks kesta
kauem, nagu näiteks «West Side
Story» Broadway-lavastus, mida
mängiti 981 korda.